Latvijas Vēstnesis
LATVIJAS REPUBLIKAS OFICIĀLAIS IZDEVUMS

Laidiens: 20.04.2000., Nr. 142/144

Par Latvijas valsti, "Tilts Communication" un "Lattelekom"

Iesniegums

Saeimas sēdē izskatāmais

dokuments Nr.1873

Parlamentārās izmeklēšanas komisijas Latvijas Republikas un "Tilts Communication" līguma izpildes un SIA "Lattelekom" tarifu politikas analīzei, kā arī Telekomunikāciju tarifu padomes rīcības atbilstības likuma "Par telekomunikācijām" prasībām

Sēdes protokola izraksts

Latvijas Republikas Saeimas Prezidijam

"Lattelekom" parlamentārās izmeklēšanas komisijas sēde, piedaloties komisijas priekšsēdētājam Egilam Baldzēnam un komisijas locekļiem Dzintaram Kudumam, Rišardam Labanovskim, Igoram Solovjovam, Imantam Stirānam, Pēterim Tabūnam un Ingrīdai Ūdrei, vienbalsīgi nolēma:

apstiprināt komisijas galaziņojuma tekstu un iesniegt to Saeimas Prezidijam.

Egils Baldzēns, "Lattelekom" parlamentārās

10.04.2000. izmeklēšanas komisijas priekšsēdētājs

Saeimas Kancelejā reģistrēts: 18.04.2000., reģ. Nr.1105a

Lēmums

Komisija nolēma:

1. Atzīt, ka Jumta līgums, kuru Latvijas valdība 1994.gada 11.janvārī noslēgusi ar "Tilts Communication", nepamatoti ierobežo Latvijas Republikas suverenitāti un ir pretrunā ar tās likumiem un interesēm.

2. Atzīt, ka ievērojama daļa Jumta līgumā paredzēto pasākumu no ārvalstu investoru puses nav izpildīti, kas Latvijas pusei nodarījis papildu zaudējumus.

3. Ierosina valdībai panākt Jumta līguma grozījumus, kas noteiktu "Lattelekom" monopolstāvokļa termiņa samazināšanu līdz 10 gadiem, kā arī Latvijas Republiku diskriminējošo normu atcelšanu.

4. Atzīt, ka SIA "Lattelekom" kopš dibināšanas brīža ir strādājis pretrunā ar likumu "Par telekomunikācijām", nesaņemot speciālu licenci par pakalpojumu sniegšanu.

Komisija ierosina:

1. Iesniegt materiālus prokuratūrai, lai izmeklētu un izvērtētu apstākļus par pretrunīgu un Latvijas Republikai diskriminējošu "Lattelekom" dokumentu (Jumta līguma, tā pielikuma un Vadības līguma) sagatavošanas un pieņemšanas apstākļiem un nepieciešamības gadījumā sauktu pie atbildības vainīgās personas.

2. Iesniegt materiālus prokuratūrai, lai izmeklētu un izvērtētu apstākļus, kuru dēļ iespējami Latvijas Republikai zaudējumi saistībā ar "Lattelekom" darbību kopš Jumta līguma noslēgšanas brīža, noskaidrotu un nepieciešamības gadījumā sauktu pie atbildības vainīgās personas.

3. Ievērojot, ka "Lattelekom" kapitāla lielākā daļa ir Latvijas īpašums un sabiedrībā izplatīto neapmierinātību ar uzņēmuma sniegto pakalpojumu kvalitāti un to apmaksas līmeni, Valsts kontrolei veikt "Lattelekom" dibināšanas vēstures un finansiālās darbības pārbaudi.

4. Valsts kontrolei izvērtēt, vai privatizējamai VAS VEF atsavināto 18% Latvijas Mobilā telefona akciju pārdošana "Lattelekom" par cenu, kura, iespējams, ir zemāka par šo akciju tirgus vērtību, ir likumīga un atbilstoša valsts interesēm.

5. Līdz prokuratūras un Valsts kontroles slēdziena saņemšanai apturēt likumprojekta "Par telekomunikācijām" tālāku virzību Saeimā.

6. Atjaunot LR Satiksmes ministrijas telekomunikāciju likumprojekta izstrādes darba grupu, vajadzības gadījumā papildinot to ar neatkarīgajiem ekspertiem likumprojekta "Par telekomunikācijām" pilnveidošanai atbilstoši LR Telekomunikāciju sektorpolitikas nostādnēm un patērētāju labklājības veicināšanai un interesēm.

7. Satiksmes ministrijai un Privatizācijas aģentūrai izskatīt jautājumu par Direktoru padomes Latvijas puses pārstāvju atbilstību ieņemamajam amatam.

8. Lai nepieļautu jauna monopola izveidošanos telekomunikāciju nozarē, ieteikt LR Ministru kabinetam izdot rīkojumu, kas neatļauj SIA "Lattelekom" un citu telekomunikāciju uzņēmumu privatizācijas procesā vienam īpašniekam vai īpašnieku apvienībai iegūt savā īpašumā tieši vai netieši vairāk par 25% SIA "Latvijas Mobilais telefons" un citu telekomunikāciju uzņēmumu daļu (akciju).

9. Atsākt sarunas ar ārvalstu investoru pēc tam, kad Satiksmes ministrija un Privatizācijas aģentūra apkopojusi zaudējumu apmērus, kas radušies Latvijas pusei Jumta līguma nosacījumu neizpildes rezultātā. Apkopotos rezultātus iesniegt Saeimā tālāku lēmumu pieņemšanai par kompensācijas apmēru noteikšanu.

Komisijas priekšsēdētājs *Egils Baldzēns*

Komisijas locekļi: *Ingrīda Ūdre, Edvīns Inkēns, Martijans Bekasovs,*

Dzintars Kudums, Rišards Labanovskis,Igors Solovjovs,

Rīgā, 2000.gada 17.aprīlī *Imants Stirāns, Pēteris Tabūns*

Ziņojums

1999. gada 21. janvāra sēdē Saeima izveidoja Parlamentārās izmeklēšanas komisiju (turpmāk — Komisiju) Latvijas Republikas un "Tilts Communication" (turpmāk — "Tilts Communication") līguma izpildes un SIA "Lattelekom"

(turpmāk — "Lattelekom") tarifu politikas analīzei, kā arī Telekomunikāciju tarifu padomes (turpmāk TTP) pilnvaroto pārstāvju rīcības atbilstības likuma "Par telekomunikācijām" prasībām. Ņemot par pamatu Saeimas 1995. gada 20. janvāra sēdē izveidotās komisijas materiālus, 1998. gada jumta audita materiālus, Ministru kabineta ar 1995. gada 14. novembra rīkojumu Nr.678 izveidotās komisijas materiālus, kompetentu speciālistu un valsts amatpersonu liecības un ziņojumus, kā arī citus saņemtos dokumentus un atzinumus, Komisija konstatēja: 1993. gada maijā Latvijas Republikas parlaments pieņēma likumu "Par telekomunikācijām", kas nosaka telekomunikāciju situāciju Latvijas Republikā un "Lattelekom" kā telekomunikāciju organizācijas tiesības un pienākumus, kurā "Lattelekom" tiek garantētas noteiktas ekskluzīvas tiesības sniegt pakalpojumus Latvijas Republikas teritorijā.

1993. gada 21. decembrī Ministru kabinets pieņēma lēmumu Nr. 68 "Par starptautiskā konkursa rezultātiem valsts telekomunikāciju infrastruktūras modernizācijai", ko parakstīja Ministru prezidents Valdis Birkavs un ekonomikas ministrs, Ministru prezidenta biedrs Ojārs Kehris, ar kuru tika nodots pilnvarojums satiksmes ministram Andrim Gūtmanim veikt nepieciešamos priekšdarbus līguma parakstīšanai un uzņēmējsabiedrības ar ārvalstu ieguldījumu dibināšanai, kā arī pilnvarojums ekonomikas ministram Ojāram Kehrim un satiksmes ministram Andrim Gūtmanim parakstīt Latvijas Republikas vārdā līgumu ar konsorciju "Tilts Communication A/S". Jumta līgums starp Latvijas Republiku un Latvijas sabiedrību ar ierobežotu atbildību "Lattelekom" un "Tilts Communication A/S", Dānijas sabiedrību ar ierobežotu atbildību, kuru dibinājušas Anglijas sabiedrība "Cable and Wireless plc" un Somijas sabiedrība "Telecom Finland OY" (turpmāk Jumta līgums) par kopuzņēmuma "Lattelekom" SIA" dibināšanu, noslēgts 1994. gada 11. janvārī.

Minētajā līgumā atzīmēts, ka Latvijas Republika akceptējusi tieši "Tilts Communication" priekšlikumu, jo "Tilts" iesniedza visaptverošu priekšlikumu Latvijas Republikai, kas sastāv no Modernizācijas plāna, Finansu plāna, Vadības līguma un Līguma par iekārtām, kas vērsts uz "Lattelekom" modernizāciju un privatizāciju ar mērķi nodrošināt modernas telekomunikāciju sistēmas un infrastruktūras izveidošanu Latvijā, to ekspluatēšanu un vadīšanu desmit gadu laikā".

Latvijas pusi Jumta līguma ietvaros pārstāvējuši ekonomikas ministrs Ojārs Kehris un satiksmes ministrs Andris Gūtmanis, kuriem arī jābūt atbildīgiem par līgumā ietverto normu korektumu. Minētās amatpersonas divatā parakstījušas arī Latvijai visneizdevīgākos — Vadības līgumu un Piegādes līgumu. "Lattelekom" vārdā Jumta līgumu parakstījuši Direktoru padomes priekšsēdētājs Gundars Strautmanis, Direktoru padomes loceklis Pēteris Videnieks un Latvijas Republikas pilnvarnieks "Lattelekom" Ansis Jerkens. Likuma "Par telekomunikācijām" un šī darījuma līguma izstrādāšanā Latvijas puse iesaistījusi advokātu biroju "Carroll, Burdick & McDonough". 1995. gada novembrī Ministru kabineta izveidotā komisija atzinusi, ka minētais advokātu birojs "darbu veicis nekvalitatīvi".

Par sniegtajiem pakalpojumiem birojs saņēmis 15 miljonus ASV dolāru, ko apmaksāja "Tilts Communication".

Parakstot Jumta līgumu no Latvijas puses, ekonomikas ministrs Ojārs Kehris un satiksmes ministrs Andris Gūtmanis uzņēmās atbildību par līgumā ietverto normu korektumu.

Jumta līgumā neprecīzi noteikti subjekti, kas noslēguši līgumu. Tādi līgumā ir trīs:

— Latvijas Republika;

— SIA "Lattelekom";

— "Tilts Communication A/S".

SIA "Lattelekom" pirms līguma noslēgšanas pastāvēja kā viena īpašnieka (Latvijas) A/S. Viss šīs sabiedrības īpašums tika ieguldīts jaunajā kopuzņēmumā, kuram tika pārveidota uzņēmējdarbības forma no A/S uz SIA. "Tilts

Communication A/S" saglabāja juridisko identitāti, juridiskās personas tiesības arī ārpus SIA "Lattelekom" un faktiski ir līgumslēdzēja puse darījumā ar Latvijas Republiku.

Vadības līgums noslēgts starp "Tilts Communication" un "Lattelekom". No līguma teksta nav saprotams, vai šis "Lattelekom" ir tikai Latvijas uzņēmums, kas bija pirms reorganizācijas, vai arī tas ir jaunais SIA. Saskaņā ar LR likumdošanu šis līgums būtu jānoslēdz starp īpašniekiem, tas ir, starp Latvijas Republikas pilnvarotu institūciju un "Tilts Communication". "Lattelekom" kā kopuzņēmums, saskaņā ar dibinātāju līgumu nav vadības subjekts, bet gan pārvaldāmais objekts un praktiski nav vairs viens no līgumslēdzēju subjektiem, kas būtu tiesīgs un spējīgs kontrolēt tā izpildi.

Līgumam ir daudzi būtiski trūkumi, kas rada projekta nepamatotu sadārdzinājumu, diskriminē Latvijas pusi, padara projekta izpildi grūti kontrolējamu no Latvijas puses.

Līguma slēgšanas brīdī pārāk optimistiski novērtētas Latvijas ekonomikas attīstības perspektīvas un faktiskais telekomunikāciju stāvoklis, pieļautas vairākas neprecizitātes un pretrunīgi formulējumi līguma tekstā. Kā minēts ekspertu vērtējumā par telekomunikāciju tarifu noteikšanu Latvijā, "Jau pirmajā darbības gadā kļuva skaidrs, ka līguma nosacījumi nav izpildāmi nevienai no pusēm. Galvenais līguma neizpildes cēlonis bija nepareiza (pārāk optimistiska) Latvijas ekonomiskās attīstības un galveno monetāro rādītāju (valūtas kursa un inflācijas) prognoze, kas nepieļāva ne līgumā paredzētos ienākumus un līdz ar to modernizācijas plāna izpildi, ne tarifus (tarifi, kas bija paredzēti tautsaimniecības stāvoklim straujākas izaugsmes apstākļos bija pārāk augsti)" —R. Karnīte (3. lpp. 3. rindkopa).

Dažviet līgums pēc būtības un bez speciālas atrunas ir pretrunā Latvijas Republikas likumiem.

Saskaņā ar Jumta līguma 7.17. un 15.4. pantu, Latvija absolūti atsakās no jebkādas imunitātes attiecībā uz ikvienu tiesas vai arbitrāžas lēmuma izpildi "Lattelekom" līguma sakarā pret ikvienu Latvijas valsts īpašumu.

Latvijas Republika kā suverēna un neatkarīga valsts nevar atteikties no savas neaizskaramības, pretējā gadījumā tā zaudē savu suverenitāti. No valsts kā no suverēna to nedrīkst pieprasīt, un šie Latvijas imunitātes zaudēšanas noteikumi no esošo Latvijas tiesību viedokļa nevar būt spēkā, jo 1994. gada "Lattelekom" līguma noslēgšanas brīdī Latvijas Republikas likumi neperedzēja imunitātes pret ārvalstu tiesu zaudēšanu vai atteikšanos no tās. Tas ir pārkāpums Latvijas likumu un valsts politikas telekomunikāciju attīstības jomā. Līgumā, kas ir pretrunā arī ar Jumta līguma 15.2.pantu, kur noteikts, ka "uz šo līgumu piemērojami attiecīgie Latvijas Republikas likumi", respektīvi, līgumam jāatbilst Latvijas likumiem.

Otras līgumslēdzējas puses "Tilts Communication" atbildība līgumā toties stingri ierobežota.

Daudzi Jumta līgumā ietvertie noteikumi ir neizdevīgi Latvijai:

Uzņēmuma "Lattelekom" pamatkapitāls ir LVL 196 281 000 un to veido 196 281 daļas ar katras daļas vērtību LVL 1 000. Latvijas Privatizācijas aģentūrai Latvijas valdības vārdā pieder 100 100 daļas, kas sastāda 51 % no pamatkapitāla. "Tilts Communication" pieder 96 181 daļas, kas sastāda 49 % no pamatkapitāla.

Kaut gan Latvijai pieder 51 % "Lattelekom" kapitāla, saskaņā ar Jumta līgumu uzņēmuma vadība pilnībā nodota "Tilts Communication" izveidotai vadības komandai, tas uzņēmies atbildību par Latvijas Republikas telekomunikāciju sistēmas Modernizācijas plāna izpildi, jaunu darba vietu radīšanu un ieguldījumu piesaisti Latvijas Republikā, konsultāciju un praktiskās palīdzības sniegšanu "Lattelekom". "Tilts Communication" izvirza apstiprināšanai ārvalstu speciālistus, tajā skaitā finansu direktoru un galveno izpilddirektoru — "Lattelekom"

visaugstāko amatpersonu. Direktoru padomes funkcijas ir visai dekoratīvas, jo tā var apstiprināt vai neapstiprināt tikai to, ko iesaka vadītājs.

Līgumā paredzētie 38 ārzemju speciālisti un Vadības līgumā dotais amatu uzskaitījums ir diskriminējoši Latvijas pusei. Jau pirmo divu gadu pieredze liecināja, ka uzņēmuma nodošana pilnīgā ārzemju speciālistu pārvaldē neattaisno šī pasākuma izmaksas.

Turklāt ārzemju speciālisti ir šauri specializēti un viņiem grūti apgūt problēmas kopumā.

Valodas barjera "Tilts Communication" vadības komandai traucē operatīvi izprast reālo situāciju valstī, turklāt rada lielus papildu izdevumus tulkošanas darbam. Līgumā noteiktais vadības modelis nepieļauj Latvijas speciālistu reālu līdzdalību uzņēmuma pārvaldē, kas minētos trūkumus varētu samazināt;

Ekonomiskās vadības nodošana "Tilts Communication" rokās bija nepamatota, jo Latvijā bija un ir pietiekami daudz augstas klases telekomunikāciju un vadības speciālistu, kas varētu vadīt un realizēt projekta izpildi.

Projekta realizēšanā nav paredzētas ne priekšrocības Latvijā ražotajai produkcijai, ne pat iespējas tai vispār būt pielietotai šajā projektā.

Līgumā noteikta speciāla maksa par tehnoloģijas nodošanu (Latvija maksā "Tilts Communication" 10,97 milj. USD). Tā kā uzņēmuma vadību realizē "Tilts Communication", faktiski tehnoloģiju tas nodod pats sev, saņemot par to no Latvijas papildu maksu. Turklāt ir vispārpieņemts, ka iegādāto iekārtu izmantošanas tehnoloģijas nodošanu veic tās izgatavotājs, attiecīgos izdevumus iekļaujot iekārtas cenā. Turklāt "Tilts Communication" ir mākslīgi izveidots konsorcijs, tikai projekta realizēšanai Latvijā. Starpnieku firma, tehniku tā neražo un savas tehnoloģijas tai nav.

Iekārtu iegāde uz 20 gadiem nodota "Tilts Communication" un tiek realizēta bez konkursa, kas ir pretrunā ar Latvijas Republikas likumdošanu, vispārpieņemto praksi un dod iespēju korupcijai. Par šo pakalpojumu Latvija maksā "Tilts Communication" 5% no iegādāto preču cenas, kas objektīvi orientē to izvēlēties dārgāko variantu un rada pamatu apšaubīt "Tilts Communication" kā "Lattelekom" pārvaldnieka godīgumu un uzticamību. Saskaņā ar līgumā ietvertajiem aprēķiniem desmit gados šo pakalpojumu apmaksai paredzēti 24,7 milj. USD. Šāda apmaksa nav ekonomiski pamatota, jo preču, t.sk. iekārtu, iegāde ir vadības funkcija. Līguma noteikums, kas nosaka, ka aģents, kurš vienlaikus ir arī "Lattelekom" dibinātājs, saņem fiksētu samaksu % no piegādāto iekārtu vērtības, ir pilnīgi nepieņemams.

1994.–1997. gada laikā "Tilts Communication" tika izmaksāta aģenta maksa 7, 29 miljonu dolāru apmērā, kas ir par 5 miljoniem mazāk, nekā paredzēja Jumta līgums. (Audita gala ziņojums, 1998., 20. lpp.).

Latvijas intereses tiek pārkāptas statūtkapitāla sadalē, kur daļa no Latvijas kapitāla balsstiesības nedod un garantētu peļņu nenes.

Stipri atšķirīgi dividenžu izmaksas nosacījumi pusēm. Proti, "Tilts Communication" līguma darbības laikā saņems no "Lattelekom" fiksētu maksājumu veidā apmēram 99 miljonus latu, bet Latvijas Republika, paliekot kapitāla lielākās daļas īpašniece, līdz pat 2001. gadam neiegūs dividendes. Šie nosacījumi nodrošina "Tilts Communication" faktiski fiksētu ienākumu neatkarīgi no uzņēmuma darbības rentabilitātes, kas ir pretrunā ar Latvijas likumdošanu un vispārpieņemtiem uzņēmējdarbības principiem.

Saskaņā ar vienošanos, kas Jumta līguma ietvaros panākta ar Latvijas Republikas valdību, eksistē A, B un C klases daļas. B un C klases daļu emisijas noteikumi paredz:

— par B klases daļām dividendes netiek maksātas, bet tās var tikt pārvērstas aizņēmumos tikai vienlaicīgi ar C klases daļām. Ja B klases daļas tiktu pārvērstas aizņēmumos, to atmaksāšanas termiņš tad būtu 2013. gada 31.

decembris, un līdz 2003. gada 31. decembrim šīs klases daļas procentus nepelnītu, bet pēc tam līdz 2013. gada 31. decembrim par šo parādu tiktu maksāti procenti tirgus likmes apmērā;

— C klases daļu procentu likme ir 10 % gadā (procenti tiek atskaitīti no peļņas), un tās var tikt pārvērstas aizņēmumos 41 miljonu ASV dolāru apmērā jebkurā brīdī pēc "Lattelekom" ieskatiem. Ja C klases daļas tiktu pārvērstas aizņēmumos, to procentu likme būtu vienāda ar attiecīgajā periodā esošo tirgus procentu likmi un to atmaksāšanas termiņš būtu 2003. gada 31. decembris vai arī agrāk, pēc "Lattelekom" ieskatiem.

Summa, kas pārskata gadā tika samaksāta C klases daļu īpašniekiem, saskaņā ar augstākminētajiem nosacījumiem 1998. gadā ir LVL 2418633 (1997. gadā — LVL 2356872).

Turklāt saskaņā ar Latvijas Republikas nodokļu likumdošanu un politiku nodokļu jautājumā "Lattelekom" ir atbrīvota no aplikšanas ar nodokļiem un nodokļu iekasēšanas, kā arī tā nav atbildīga par nodokļu maksāšanu par darījumiem un peļņu, kas gūta, uzkrāta vai tiek uzskatīta par gūtu vai uzkrātu pirms nobeiguma darbību veikšanas.

Jumta līguma 12.pants faktiski neaizsargā Latvijas Republikas kā suverēnas politikas realizētāja intereses un reducē tai pieejamos tiesību aizsardzības līdzekļus uz šauri komerciālu interešu aizsardzību, nepieļaujot pat tiesības saņemt atbilstošu zaudējumu atlīdzību.

Tādējādi Latvijas Republikas interesēm ir un var tikt nodarīti būtiski zaudējumi, kuru novēršanu vai pienācīgu kompensāciju nenodrošina Jumta līguma 12. pants, tai skaitā:

— iekšējo ieguldījumu un darba vietu radīšanas līguma pārkāpumus un to radīto darba vietu un nodokļu zaudējumu — aptuveni 9 miljonus ASV dolāru;

— papildu darba vietu un nodokļu zaudējumus sakarā ar modernizācijas plāna neizpildi;

— kaitējumu reģionālai attīstībai sakarā ar kabeļu tīkla Austrumu loka neizveidi noteiktā termiņā;

— Latvijas Republikas zaudēto dividenžu ienākumu sakarā ar nepilnībām un kļūdām Finansu plānā — aptuveni 30 miljonus dolāru;

— zaudējumus sakarā ar "Lattelekom" vērtības nepieaugšanu noteiktā līmenī kapitālieguldījumu programmas nepilnīgas realizācijas dēļ (4 miljoni latu sakarā ar digitalizācijas saistību neizpildi 1994.–1996. gadā jeb 50–70 miljoni latu, ja nenotiek pilnīga telekomunikāciju sistēmas digitalizācija, 24 miljoni latu par taksofonu sistēmas neizveidi, u.c.); "Lattelekom" klientu zaudējumu neiegūtā papildu labuma veidā — tikai taksofonu programmas neizpildes dēļ vien Latvijas sabiedrībai ir radies 20–27 miljonu latu liels zaudējums.

Līguma panti sastādīti brīvā un aprakstošā garā.

Būtiskākās līguma daļas, kā, piemēram, Modernizācijas plāns un Finansu plāns, ir izteiktas brīvā aprakstošā formā, nevis noformulētas juridiski precīzos formulējumos, kas tādējādi izslēdz izmantoto valodas izteiksmes līdzekļu analīzi izteikumu juridiski saistošā rakstura noteikšanas vajadzībām. Tas liecina par līguma sagatavotāju zemo profesionalitāti vai apzinātu darbību, kā arī līgumu parakstījušo personu atbildības trūkumu vai apzinātu darbību līguma sagatavošanas un slēgšanas procesā un tā izpildes pārraudzībā.

Līguma izpilde

Latvijas Republikas piekrišana "Tilts Communication" ieguldījumam "Lattelekom" un citi tās apsolījumi, tai skaitā — ekskluzivitātes garantijas, tika doti paralēli "Lattelekom" darbības efektivitātes un rentabilitātes nodrošināšanai, ņemot vērā plašākus mērķus, kā Latvijas Republikas telekomunikāciju sistēmas modernizācija atbilstoši noteiktiem

kritērijiem un Latvijas Republikas likumam "Par telekomunikācijām", nodrošinot starptautiskajiem standartiem atbilstošas kvalitātes telekomunikāciju pamatpakalpojumu sniegšanu un to pieejamību visiem Latvijas Republikas iedzīvotājiem.

Jumta līgumā paredzēts: "...sākoties pirmajiem 3 gadiem, uzsākt "Lattelekom" reorganizāciju, izveidojot to par efektīvu telekomunikāciju organizāciju, kas respektē lietotāja vēlmes un kurai ir savs spilgti izteikts darba stils un kultūra".

Faktiski "Lattelekom" darbībā modernizācijas plāna izpilde atpaliek, vadības izmaksas nepamatoti lielas un nav ekonomiski un organizatoriski pamatotas, tarifi augstāki nekā citās, pat augstāk attīstītās valstīs Eiropā, kur darba algu līmenis un iekšzemes kopprodukta lielums uz vienu cilvēku ir 4–6 reizes lielāks nekā Latvijā.

1998. gada novembrī veiktā Jumta līguma audita gaitā konstatēta līgumā noteikto saistību neizpilde pirmo trīs gadu laikā attiecībā uz daudzām līgumā paredzētām saistībām.

Kā būtiskus Modernizācijas plāna saistību neizpildes gadījumus, kas nodarījuši būtiskus zaudējumus "Lattelekom", var atzīt:

— Austrumu loka neizveidi;

— taksofonu programmas neizpildi;

— noteiktās digitālās kapacitātes nesasniegšanu;

— neatbilstošas rēķinu sistēmas iegādi;

— otras starptautiskās centrāles neierīkošanu atbilstoši līgumam, kas radīja risku, ka tās bojājuma vai avārijas gadījumā varēja tikt paralizēti visi starptautiskie sakari. Tā bija jāuzstāda 1996. gadā, bet faktiski tika uzstādīta 1998. gadā.

Kabeļtīkla Austrumu loka neizveides līgumā paredzētajā termiņā rezultātā "Lattelekom" zaudēja daudzus potenciālus nozīmīgus klientus, piemēram, "Latvijas pasta" norēķinu sistēmu un VID, kuri izveidoja paši savus tīklus. Turklāt privāto tīklu izveide radījusi vairākus miljonus lielus zaudējumus Latvijas Republikai, kas ir A/S " Latvijas pasts" vienīgais īpašnieks, jo tai bija jāuzņemas izdevumi par VID datu pārraides tīkla izveidi;

Taksofonu programmas neizpilde. Saskaņā ar Jumta līguma A 1 pielikumu līdz 1996. gada beigām bija jāuzstāda 5000 taksofonu pilsētās un 2500 taksofoni laukos. Faktiski tika uzstādīti 2437 pilsētu taksofoni un 110 lauku taksofoni, iztrūkums — 2663 taksofoni pilsētās un 2390 taksofoni laukos. Sakarā ar papildu taksofonu neierīkošanu neiegūtais "Lattelekom" ienākums laikā no 1994. līdz 1998. gadam varētu pārsniegt 8 miljonus latu.

Uz 1999. gadu uzstādīti 3268 ciparu sistēmas taksofoni, no tiem — 2615 pilsētās un 653 laukos.

Pēc ICC novērtējuma, noteiktā taksofonu skaita neuzstādīšana ir radījusi kapitālieguldījumu vērtības iztrūkumu par vairāk nekā 24 miljoniem latu, klientu neiegūtais labums tiek lēsts 20–27 miljonu latu robežās. Sakarā ar "Alcatel" taksofonu izmantošanas radītajām problēmām, galvenokārt telekaršu zemo kvalitāti, "Lattelekom" ar 1998. gadu sācis taksofonu priekšlaicīgu aizstāšanu ar uzlabotas kvalitātes GPT taksofoniem, kas radīs "Lattelekom" aptuveni 3–4 miljonus latu lielus papildu izdevumus. (Audita gala ziņojums, 1998, 10.lpp.).

Jāuzsver, ka, vienojoties par taksofonu programmu Jumta līgumā, ļoti svarīgs moments bija iedzīvotāju vienmērīga nodrošināšana ar telekomunikāciju sakariem. Šajā aspektā Latvijas Republikas intereses ir būtiski pārkāptas.

Saistībā ar ciparu tīkla kapacitāti:

Daugavpils, Jelgavas, Jūrmalas, Rēzeknes un Ogres centrāļu neuzstādīšana un noteiktās digitālās kapacitātes nesasniegšana līgumā paredzētajā termiņā.

Izsludinot konkursu par Latvijas telekomunikāciju sistēmas modernizāciju, viens no būtiskākajiem mērķiem bija nodrošināt, lai telekomunikāciju tīkls tiek digitalizēts visā Latvijas teritorijā pēc iespējas īsākā laikā. "Tilts Communication" viennozīmīgi apņēmās šo uzdevumu veikt astoņu gadu laikā. Šī apņemšanās bija viens no iemesliem, kādēļ "Tilts Communication" tika atzīts par izsludinātā konkursa uzvarētāju.

Pirmajos trīs Modernizācijas plāna izpildes gados digitalizācijas saistības netika izpildītas. Faktiski 1994. gadā ierīkots par 21428, 1995. — par 2263, 1996.gadā — par 58904 ciparu līnijām mazāk, nekā paredzēts. Centrāļu savlaicīgas neierīkošanas radītais zaudējums līdz 1998. gadam rada kapitālieguldījumu vērtības iztrūkumu par 4,1 miljoniem latu (Audita gala ziņojums, 1998., 7. lpp.).

1999. gada beigās "Lattelekom" apkalpoto tālruņa līniju skaits bija 731 527, no kurām tikai 313 904, kas sastāda 43 % no visām līnijām, bija pieslēgtas ciparu tīklam. Turklāt Modernizācijas plāna pirmajos trīs gados tikai ciparu līniju klientiem bija pieejamas tiešās starptautiskās sarunas. Tiešo savienojumu nepieejamība samazināja to ienākumu, ko "Lattelekom" varēja gūt no starptautiskajām telefona sarunām.

59000 ciparu līniju neierīkošanas rezultātā potenciāli samazinājies "Lattelekom" ienākums no maksas par vietējām sarunām. "Lattelekom" zaudētais ienākums sakarā ar ciparu līniju kapacitātes nesasniegšanu 1994.–1996. gadā — vairāk nekā 2 milj. latu.

Plāna neizpildes radītā kapitālieguldījumu iztrūkuma vērtība 1998.gadā tiek vērtēta aptuveni 50–70 miljonus latu liela.

Šo mērķu nesasniegšana ir Jumta līguma būtisks pārkāpums, kura rezultātā "Lattelekom" cietis būtisku zaudējumu.

Centrāļu neierīkošanai Latvijas ekonomiski depresīvajos rajonos var būt arī blakus efekts — negatīva ietekme uz šo lauku rajonu reģionu attīstību, investīciju veikšanu tajos un pat civilo drošību.

Atkāpe no astoņu gadu digitalizācijas saistību izpildes vienlaikus var tikt atzīta arī par likuma "Par telekomunikācijām" 7.p.1.p., kas paredz, ka "Lattelekom" kā ekskluzīvai telekomunikāciju organizācijai ir pienākums "attīstīt publiskā telekomunikāciju tīkla infrastruktūru, kas nodrošina starptautiskajiem standartiem atbilstošas kvalitātes pamatpakalpojumu sniegšanu un to pieejamību visiem LR iedzīvotājiem", pārkāpumu.

Sākot ar 1997. gadu, "Lattelekom" ir tiesības veikt vietējo sarunu uzskaiti analogajā tīklā un prasīt par tām tādu pašu maksu kā ciparu tīklā, kas nebija paredzēts Jumta līgumā.

Tādējādi pašreizējā telefona abonēšanas maksa un maksas par sarunām sistēma lielai daļai telefona lietotāju, kuri pieslēgti digitālai telefonu centrālei, uzspiež pienākumu samaksāt par tām ērtībām un reāliem izdevumiem, kas pieejami tikai klientu mazākajai daļai (grafiskā informācija, internets u.c.).

Vēl jo vairāk, ja minētie klienti maksā par potenciālo iespēju izmantot pilnu pakalpojumu ciklu, tad tai klientu grupai, kura nav pieslēgta digitālai telefonu centrālei, šādu iespēju nav, bet paaugstinātā maksa, ko tie maksā, tiek novirzīta, lai veidotu un uzturētu sadārdzināto sistēmu pirmās grupas klientu interesēs, kas ir prettiesiski.

Veicot publiskā telekomunikāciju tīkla modernizācijas darbus, praktiski netika rekonstruētas abonentu līnijas un dzīvojamo ēku iekšējie tīkli. Tādējādi abonentiem netika garantēts pilns kvalitatīvs ciparu trakts. Bez tam šajos vecajos tīklos netika nodrošināta aizsardzība pret nesankcionētu pieslēgšanos un tādējādi daudziem abonentiem tika nodarīti ievērojami materiāli un morāli zaudējumi.

"Lattelekom" izveidotā norēķinu sistēma digitālā tīkla abonentiem neatbilda noteiktajām specifikācijām, bija ar neapmierinošu kvalitāti, un "Lattelekom" tās uzlabošanai un modernizācijai ir patērējis aptuveni 1,1 miljonu ASV dolāru.

Sistēmas sagatavotie rēķini bija neprecīzi, kā rezultātā "Lattelekom" tika iesniegts liels skaits klientu sūdzību, kas atstāja negatīvu iespaidu uz "Lattelekom" reputāciju sabiedrībā, kā arī radīja papildu izdevumus, atmaksājot klientiem kļūdaini noteiktās vai apstrīdētās summas.

Norēķinu sistēma radījusi šaubas arī par "Tilts Communication" kā "Lattelekom" ekskluzīvā piegādes aģenta un Vadītāja integritāti — sistēma tika nopirkta no "Tilts Communication" dalībnieka —"Telecom Finland" meitas uzņēmuma. Pēc Latvijas speciālistu domām, šo sistēmu nodrošinošā datorprogramma ir nekvalitatīva.

Vienota norēķinu sistēma visiem klientiem tika izveidota tikai 1996. gadā.

Beidzot 1998. gadu, "Lattelekom" bija izpildījis tikai nedaudz vairāk par pusi no Modernizācijas programmas.

Modernizācijas plāna saistību izpildei nepieciešamo izdevumu pārsniegums pār plānotiem izdevumiem, respektīvi, līdzekļu pārtēriņš, sasniedz vismaz 58 miljonus ASV dolāru.

Kopīgā Modernizācijas plāna neizpildes radīto zaudējumu summa ir aptuveni 5 % no "Lattelekom" 1994.–1997. gada kopējā ienākuma un rada kopējās "Lattelekom" peļņas pirms kapitālieguldījumiem samazinājumu 1994.–1997. gadā par vairāk nekā 25 %. Šāds peļņas zaudējums var tikt uzskatīts par būtisku zaudējumu "Lattelekom".

Summas, kas nepieciešamas, lai segtu palielinājušās izmaksas, attiecīgi samazina "Lattelekom" peļņas daļu, kas varētu tikt izmaksāta Latvijas Republikai dividenžu veidā, un atvirza pirmo dividenžu saņemšanu no "Lattelekom" uz vēlākiem finansu gadiem. Modernizācijas plāna izmaksu palielinājums ir radījis Latvijas Republikai zaudējumus neiegūto dividenžu veidā par aptuveni 30 miljoniem dolāru.

Iekārtu līgums un piegādes līgums

Ka jau minēts iepriekš, 1994.–1997. gada laikā "Tilts Communication" izmaksāta aģenta maksa 7,29 miljonu dolāru apmērā.

Saskaņā ar Piegādes līgumu "Tilts Communication" ir tiesīgs saņemt komisijas maksu tikai tad, ja iekārtas "Lattelekom" tiek piegādātas ar cenu atlaidi, kas "Lattelekom" pašam nebūtu bijusi pieejama, taču šī piegādes līguma izpildi praktiski nav iespējams noteikt, jo ir problemātiski izvērtēt, vai ar "Tilts Communication" noslēgtajos piegādes līgumos noteiktā cena ietver jebkādas "Lattelekom" nepieejamas cenu atlaides. Tādējādi var uzskatīt, ka visas komisijas maksas, kas izmaksātas bez attiecīgiem pamatojuma dokumentiem, nav likumīgas.

Jumta līguma audita gaitā konstatēti arī vairāki gadījumi, kad "Tilts Communication" nebija tiesīgs saņemt Piegādes līgumā paredzēto komisijas maksu, un konkrēti:

— norēķinu sistēmas iegāde no "Advancer" ("Finland Telecom" meitas uzņēmums);

— kabeļu iepirkums Austrumu loka vajadzībām no "Sonera".

Attiecībā uz vairākiem būtiskiem Modernizācijas plāna realizācijas līgumiem, piemēram, līgumu par zemūdens kabeļa iegādi, optisko kabeļu iegādi, zemes stacijas un SDH iekārtām, nav izdevies konstatēt nekādu apliecinājumu par līgumos ietvertajām atlaidēm. Tādējādi pastāv iespēja, ka ievērojama daļa no "Tilts Communication" izmaksātās aģenta maksas ir izmaksāta bez atbilstoša pamata.

Noslēgto līgumu tehniskā ekspertīze nav veikta.

Vadības līgums

Saskaņā ar "Lattelekom" iesniegtajiem datiem, nav izpildīti šādi Vadības līgumā noteiktie "Tilts Communication" pienākumi:

1) Modernizācijas plāns;

2) Iekārtu līgums;

3) nav sasniegti atsevišķi tīkla darbības un kvalitātes rādītāji, kas noteikti Vadības līguma pielikumā;

Saskaņā ar Vadības līgumu tie uzskatāmi par būtiskiem Vadības līguma pārkāpumiem.

Vadības līgums nosaka, ka Vadības komandai ir pienākums pārvaldīt "Lattelekom" tā labākajās interesēs, nevis "Tilts Communication" vai kādas citas personas interesēs. Audita gaitā konstatēts, ka Vadības komandas locekļi darbojas dubultās lojalitātes apstākļos un tiem piemīt tendence dot priekšroku viņu attiecīgo darba devēju ("Cable & Wireless" un vēlāk "Sonera") interešu realizācijai. Piemēram, nepilnīgas norēķinu sistēmas iegāde no "Sonera" (tolaik "Telecom Finland") meitas uzņēmuma "Advancer". Ievērojot to, ka "Advancer" norēķinu sistēma neatbilda izsludinātā konkursa prasībām, ir ticams, ka tās pirkumu lielā mērā iespaidoja "Telecom Finland" intereses. Šo pirkumu veica "Tilts Communication".

Vadības līgums izpildīts nav arī nosacījumā veikt "Lattelekom" pārvaldi atbilstoši finansu plānam. "Lattelekom" izdevumi ievērojami pārsniedza Finansu plānā paredzētos.

Kā Iekšējo investīciju un darba vietu radīšanas līguma būtiski pārkāpumi atzīstami:

— "Lattelekom" darbinieku skaita samazinājums par 1002 personām 1997. gada laikā bez Latvijas Republikas piekrišanas;

— kabeļu rūpnīcas neizveidošana;

— taksofonu ražotnes neizveidošana,

kurā viens no pamatmērķiem bija esošo darba vietu saglabāšana un jaunu darba vietu radīšana.

Līgums paredz, ka Pamata tīkla Modernizācijas laikā "Lattelekom" darbinieku skaits nevar tikt samazināts bez iepriekšējas Latvijas Republikas piekrišanas. Taču "Lattelekom" ar 1997. gadu ir sācis darbinieku skaita samazināšanu. 1997. gadā vien tikuši atlaisti 1002 darbinieki.

1998. gadā vien "Lattelekom" darbinieku skaits samazinājies par deviņiem procentiem.

Darba vietu saglabāšana, nosakot konkrētas saistības, ir bijis viens no Latvijas Republikas privatizācijas politikas pamatprincipiem, tādējādi patvaļīga darbinieku skaita samazināšana par 16% uzskatāma par būtisku Iekšējo ieguldījumu un darba vietu radīšanas līguma pārkāpumu, kas, pieņemot, ka atlaisto darbinieku vidējā darba alga ir Ls 100 mēnesī, Latvijas Republikai gadā rada aptuveni 750 000 latu lielu zaudējumu.

No šī līguma II daļā noteiktajām saistībām nav izpildītas šādas:

— nav izdarītas 4,7 miljonu ASV dolāru lielas investīcijas sakarā ar to, ka nav izveidota rūpnīca telekomunikāciju kabeļu un zemas voltāžas kabeļu ražošanai. Kabeļu rūpnīcas neizveide kopumā Latvijas ekonomikai radījusi līdz 900 darba vietu zaudējumu un iekšzemes kopprodukta samazinājumu par aptuveni 9 miljoniem dolāru;

— nav izveidota atsevišķa taksofonu ražotne, kas varēja radīt līdz 100 jaunu darba vietu.

Piešķirot "Tilts Communication" tiesības veikt "Lattelekom" pārvaldi, iepirkt Modernizācijas plāna saistību izpildei nepieciešamās iekārtas un uzdodot veikt Latvijas telekomunikāciju sistēmas modernizāciju, LR rēķinājās, ka trīs gadu laikā par noteiktu izmaksu daudzumu tiks sasniegta noteikta telekomunikāciju tīkla kvalitāte.

Pirmās SIA "Lattelekom" pakalpojumu kvalitātes eksperimentālās pārbaudes tika veiktas 1998. gada laikā no oktobra līdz decembrim. Viens no galvenajiem šīs pārbaudes secinājumiem bija, ka "sniegto pakalpojumu kvalitāte dažādos tīklos ir stipri atšķirīga, tas attiecas gan uz nesekmīgo savienojuma koeficientu, gan uz runas pārraides kvalitātes novērtējumu, gan uz savienojuma laiku".

Līgumā paredzēts, ka līdz 1997. gada beigām 99,9% no jauno ciparu centrāļu abonentu rēķiniem jābūt 100% pareiziem. Taču, ņemot vērā lielo daudzumu sūdzību par aprēķinu kvalitāti, nekontrolētajiem pieslēgumiem pie lietotāju telefonu līnijām, var konstatēt, ka netika un nav ievērota pakalpojuma kvalitāte un nav nodrošināta telekomunikāciju tīklu aizsardzība un drošība.

Laikus netika pildīts līguma pielikums par to, ka "Lattelekom" līdz 1995. gada beigām bija jāievieš alfabētiskais telefonu saraksts visiem lietotājiem, kas no jauna jāizdod vismaz reizi divos gados, kā arī par izziņu sniegšanu svešvalodās.

1996. gada decembrī ar LR Ministru kabineta rīkojumu Nr. 54 privatizējamai VAS VEF no 23 % Latvijas Mobilā telefona akcijām tika atsavināti 18 %, kuri 1997. gadā tika pārdoti "Lattelekom" par 2 789 820 miljoniem latu.

1997. gadā, akciju pirkšanas brīdī, LMT pašu kapitāls bija 13 930 000 un 18 % no tās sastādīja 2 633 400 LVL, 1997. gada beigās — 15 327 000 LVL, 1998. gada beigās — 23 126 000 LVL, bet 1999.gadā saskaņā ar pārskata projektu — 42 871 000 LVL.

1999. gadā 18 % no Latvijas Mobilā telefona pašu kapitāla vērtība sastādīja 7 716 782 LVL.

Šie skaitļi norāda uz nesamērīgi zemu LMT akciju novērtējumu to pārdošanas brīdī "Lattelekom" un rada pamatotas šaubas par novērtējuma objektivitāti.

(Neskatoties uz to, ka 1992. gadā, dibinot SIA "Latvijas Mobilais telefons", RA VEF ieguldīja statūtu kapitālā reālu īpašumu — elektronisko ATC DX — 200, kuras vērtība bija 253 tūkstoši dolāru, 1996. gada 27. septembrī pēc Privatizācijas aģentūras ieteikuma ar LR Ministru kabineta rīkojumu Nr. 540 privatizējamai VAS VEF no 23 % tai piederošajām SIA "Latvijas Mobilais telefons" daļām tika atsavināti 18 %, kas 1997. gada 25. jūnijā tika pārdots SIA "Lattelekom" par 2 789 820 latiem.

1999. gadā no SIA "Latvijas Mobilais telefons" 18 % daļu tirgus vērtība, pēc Privatizācijas aģentūras datiem sastādīja aptuveni 63 miljonus latu. Tādējādi minētā darījuma rezultātā valstij radīti zaudējumi vairāk nekā 60 miljonu latu apmērā, bet PVAS VEF nesaņēma dividendēs par 1998. gadu 601, 74 tūkstoti latu, kurus varētu izmantot uzņēmuma sanācijai, ražošanas attīstībai un jaunu darba vietu nodrošināšanai).

1997. gada maijā LR Ministru kabinets pieņēma lēmumu par "Lattelekom" valsts īpašuma daļas turētāja pienākumu nodošanu VAS "Latvijas Privatizācijas aģentūra". Turpmāk valsts kā īpašnieka intereses pārstāv LPA, bet tirgus regulatora funkcijas veic LR Satiksmes ministrija.

1998. gada 18. augustā MK sēdē tika akceptēta Latvijas Republikas telekomunikāciju sektorpolitika laikam no 1998. līdz 2003. gadam, kura, apzinoties, ka ekskluzīvās tiesības uz telekomunikāciju pamatpakalpojumiem, kas 1993. gadā tika piešķirtas telekomunikāciju operatoram "Lattelekom", neatbilst Latvijas ekonomikas mūsdienu prasībām, noteica pārstrukturizēt sektoru, lai, sākot ar 2003. gadu, tiktu ieviesta vispārēja konkurence; pārskatīt līgumu ar

"Lattelekom" ārzemju partneriem, lai veicinātu Latvijas nacionālās ekonomikas attīstību un saskaņotu valsts telekomunikāciju sektorpolitiku ar ES un PTO pieņemtajām prasībām, politiku un attīstības tendencēm. Tā paredzēja, ka 1993. gada 4. maija likums "Par telekomunikācijām" tiks pārstrādāts vai nomainīts ar jaunu likumu, kas atspoguļos jauno konkurējošas vides un atbilstoša regulējošā režīma attīstības stratēģiju un šīs attīstības plānu, ka tiks izveidots neatkarīgs nacionālais telekomunikāciju regulators, kurā ietilps telekomunikāciju jomā zinošu cilvēku komisija (eksperti un speciālisti), un tai darbā palīdzēs pastāvīgs sekretariāts ar juridiska, administratīva un analītiska darba pieredzi, ka no 2003. gada 1. janvāra tiks likvidēti visi ierobežojumi uzņēmējdarbībai un pakalpojumu konkurēšanai Latvijas telekomunikāciju tirgū.

Ministru kabineta ar rīkojumu Nr. 678 izveidotā komisija 1995. gada novembrī izstrādājusi priekšlikumus par izmaiņām Jumta līgumā un tā pielikumos, taču šīs izmaiņas nav veiktas.

Tarifu politika un Telekomunikāciju tarifu padome

Salīdzinot konkursa komisijai pretendentu iesniegtos dokumentus, redzams, ka Zviedrijas — Vācijas konsorcijs "Hanzatel" un "Tilts Communication" piedāvājuši principiāli atšķirīgas pieejas "Lattelekom" ienākumu struktūras formēšanā. To apliecina arī to piedāvātie tarifi par vienu minūti ilgu vietējo sarunu pirmajos divos modernizējamā "Lattelekom" darbības gados. 1994. gadā "Tilts Communication" piedāvāja noteikt šo tarifu viens santīms minūtē, bet "Hanzatel" — 0,4 sant./min., 1995. gadā attiecīgi divi sant./min. un 0,5 sant./min. "Hanzatel" projektā abonementiem bija paredzēta izvēle — palikt analogajā tīklā vai pārslēgties uz ciparu tīklu. "Tilts Communication" šādu pieeju ir noraidījis, un tā akceptētajā variantā, kas pašlaik tiek realizēts Latvijā, abonementam nav nekādu iespēju nedz diferencētai kvalitātei, nedz tarifiem.

Tarifu paaugstināšana kā galvenais "Lattelekom" un tā modernizācijas ienākumu avots bija paredzēti jau dokumentos, ko "Tilts Communication" iesniedza konkursa komisijai. "Hanzatel" pieeja bija citāda: tarifu paaugstināšanas tempi tika piedāvāti daudz lēnāki, galvenos ienākumus gūstot tīkla attīstības, kā arī tranzīta un papildpakalpojumu attīstības rezultātā.

Līgumā nav paredzēta klientu diferencēšana atkarībā no tīkla kvalitātes (ciparu vai analogā tehnoloģija), sākot ar ceturto darbības gadu.

Finansu plānā (B pielikums) teikts, ka īpaši tiks pasargāti biznesa klienti, tātad aprēķini par "Lattelekom" peļņu un modernizācijai iegūstamajiem līdzekļiem pamatā tiek balstīti uz ierindas klientu (iedzīvotāju) maksātajiem rēķiniem.

Finansu plāns paredz, ka, salīdzinot ar 1994. gadu, "Lattelekom" ienākumi gandrīz desmitkāršojas (no 69 milj. latu 1994.gadā līdz 605 milj. latu 2003.gadā). Peļņa pēc nodokļu nomaksas šajā laika posmā saskaņā ar B pielikuma 6. nodaļā esošo peļņas / zaudējumu aprēķinu paredzēta no 4,4 miljoniem USD 1994.gadā līdz 89,9 miljoniem USD 2003.gadā. Pieaugums — 20,4 reizes. Tādējādi var saprast "Lattelekom" tarifu dinamiku pēdējos gados.

Modernizācijas līgumā ietverta norma, kas ir pretrunā ar likumu "Par telekomunikācijām". Likums prasa veicināt pamatpakalpojumu izmaksu samazināšanu un ievērot valsts ekonomikas stāvokli, bet līgums paredz paaugstināt tarifus, lai nodrošinātu modernizācijas programmas izpildi.

1999. gada 30. martā Komisija sniedza Starpziņojumu par tarifu politikas analīzi un Telekomunikāciju tarifu padomes pilnvaroto pārstāvju rīcības atbilstību likuma "Par telekomunikācijām" prasībām, kurā norādīja:

Jumta līgums ietver sevī N pielikumu "Vienošanās par tarifiem".

Jau pati vienošanās ir pretrunā ar likumu "Par telekomunikācijām" un TTP nolikumu, kas nosaka, ka TTP "jāstimulē telekomunikāciju tīkla operatoru iniciatīva pamatpakalpojumu faktisko izmaksu samazināšanā" (likuma 11.1.p.) un ka TTP jāpanāk, lai noteiktie telekomunikāciju tarifi tuvinātos telekomunikāciju organizācijas sniegto pakalpojumu faktiskajām izmaksām (likuma 11.3.p.), jo Vienošanās par tarifiem nosaka tarifus un to pieaugumu, balstoties uz inflāciju, lata devalvāciju un modernizācijas izmaksām. Likums neparedz, ka tarifi var būt noteikti uz iepriekšējās vienošanās pamata ar telekomunikāciju organizāciju.

Pastāv pretrunas starp Jumta līguma N pielikumu N"Vienošanās par tarifiem", likumu "Par telekomunikācijām" un TTP Nolikumu tarifu noteikšanas jomā.

Telekomunikāciju tarifi pamatpakalpojumu veidiem netika apstiprināti, pamatojoties uz faktisko izmaksu analīzi, jo šāda uzskaite "Lattelekom" tika izveidota, tikai sākot ar 1998. gadu.

TTP bijusi ierobežota savās spējās tarifu noteikšanas jomā, kura oficiāli realizē jau iepriekš izstrādātos un līgumslēdzēju apstiprinātos tarifu paaugstināšanas grafikus. No vienas puses, tarifi bija jau noteikti N ielikumā , no otras puses, nepastāvēja precīzi telekomunikāciju iekārtu un pakalpojumu kvalitātes kritēriji. Tātad realizēt TTP vienu no galvenajiem uzdevumiem, kas minēts TTP nolikuma 6.4. p. "aizstāvēt telekomunikāciju pamatpakalpojumu patērētāju intereses attiecībā uz pakalpojumu cenām un kvalitāti", pilnvērtīgi nebija iespējams veikt.

TTP bijusi ierobežota savā darbībā un pieņēmusi lēmumus uz nepietiekamas un aptuvenas informācijas pamata, tarifu noteikšanas procesā izmantojot iepriekšējā pārskata gada nerevidētu un neapstiprinātu informāciju.

TTP sākotnēji bija iecerēta kā (nosacīti) neatkarīga institūcija. Tomēr TTP faktisko neatkarību liek apšaubīt vairāki faktori:

—TTP atkarība no citu personu apstiprināta tarifu grafika;

— Jumta līguma E pielikuma ceturtā daļa veltīta TTP darbības materiālajam nodrošinājumam, kurā nepārprotami fiksēts, ka Tilts palīdzēs Latvijas Republikai apgādāt TTP ar iekārtām, "sabiedrības Tilts rīcībā tiks nodots fonds 30 000 ASV dolāru vērtībā, ko TTP varēs izmantot ceļa un semināru maksas segšanai";

— atsevišķu TTP bijušo locekļu dažādas formas saistība ar "Lattelekom" lietu.

TTP nav izmantojusi visus no līgumos minētajiem regulēšanas mehānismiem — nav veikusi "Lattelekom" tīkla kvalitātes kontroli, kvalitatīvo rādītāju savienošanu ar tarifu grafikiem, kā arī nav izstrādājusi atlaižu mehānismu tiem "Lattelekom" klientiem, kas spiesti lietot nepienācīgas kvalitātes sakarus.

Saskaņā ar "Lattelekom" finansu vadītāju apgalvojumiem tikai 1998. gadā tika ieviesta izmaksu uzskaite pa pakalpojumu veidiem.

Tikai ar 1998. gada 12. marta Satiksmes ministrijas rīkojumu tika izveidots Telekomunikāciju kvalitātes kontroles centrs (TKKC) pie VAS Latvijas valsts elektrosakaru inspekcijas, kura sastāvā ir pārstāvji no lielākajiem sakaru pakalpojumu sniedzējiem. Taču saskaņā ar Komisijas viedokli TKKC jābūt neatkarīgam, jo paši sakaru sniedzēji, kas arī pēc komisijas rīcībā esošās informācijas finansē šo organizāciju, varētu nonākt interešu konfliktā par objektīvu pakalpojumu kvalitātes pārbaudes veikšanu.

Tikai 1999. gada 29. martā, pateicoties arī Komisijas darbībai, Satiksmes ministrijas Sakaru departaments apstiprināja Telekomunikāciju pakalpojumu kvalitātes pārbaudes metodiku. Taču jāuzsver, ka pašlaik nav nodrošināta telekomunikāciju tīklu aizsardzība pret nelikumīgiem pieslēgumiem.

Tikai 1999. gada 3. martā Ekonomikas ministrija ir apstiprinājusi Telekomunikāciju standartus, kas attiecināmi uz telekomunikāciju iekārtu kvalitātes noteikšanu. Tas nozīmē, ka līdz pat šim laikam nebija noteikti pamatoti kritēriji telekomunikāciju iekārtu un pakalpojumu kvalitātes noteikšanai.

Tikai 1999. gada 21. maijā stājusies spēkā TTP izstrādātā kārtība, kādā telekomunikāciju lietotājs ir tiesīgs pieprasīt telekomunikāciju pakalpojumu maksas pārrēķinu vai kompensāciju, ja pakalpojumi neatbilst tehniskajiem noteikumiem vai līgumā noteiktajām pakalpojumu kvalitātes prasībām.

Komisija Starpziņojumā izteica priekšlikumus attiecībā uz 1999. gada 6. janvāra lēmuma Nr.21 "Par telekomunikāciju pamatpakalpojumu tarifu apstiprināšanu" atcelšanu, par grozījumiem likumā "Par telekomunikācijām", par grozījumiem TTP nolikumā, taču neviens no šiem punktiem šobrīd nav īstenots.

Telekomunikācijas pamatpakalpojumu tarifi ir mākslīgi paaugstināti par 60—80 % tikai modernizācijas dēļ, nesaņemot pretī attiecīgas kvalitātes pakalpojumus, kas rada klientu ieinteresētību izmantot "call back" firmu pakalpojumus, kā rezultātā "Lattelekom" zaudē daļu ieņēmumu. Šo pakalpojuma cenu pazemināšanu paredz arī gan starptautisko ekspertu ieteikumi, gan Ministru kabineta 1998. gada 18. augustā akceptētā LR telekomunikāciju sektorpolitika.

TTP apmierinājusi arī "Lattelekom" prasības, samazinot starptautisko un dažu citu sarunu (pieslēgšanos mobilajiem telefoniem) maksas, ievērojami palielināt vietējo sarunu tarifus un abonēšanas maksu, kas rada sabiedrības pamatotus iebildumus. Pieņemot šādu lēmumu, TTP ir ignorējusi vienu no svarīgākajām likumā par telekomunikācijām izteiktajām prasībām, ka jāņem vērā valsts ekonomiskais stāvoklis.

Likumā "Par telekomunikācijām" norādītie tarifu noteikšanas pamatprincipi nosaka, ka jāveicina publiskā tīkla infrastruktūras attīstība; jāstimulē tīklu operatoru iniciatīva pamatpakalpojumu faktisko izmaksu samazināšanā, moderno tehnoloģiju un efektīvu vadības metožu ieviešanā; jāņem vērā valsts ekonomiskais stāvoklis un jāpanāk, lai tarifi tuvinātos sniegto pakalpojumu faktiskajām izmaksām.

Uzņēmumu reģistra dati uzrāda 1998. gadā SIA "Lattelekom" zaudējumus 1,746 milj. latu, lai gan iepriekš SIA "Lattelekom" deklarēja 26 milj. latu peļņu. Šai pretrunai komisija saskatīja divus izskaidrojumus:

1. SIA "Lattelekom" tiešām strādā ar zaudējumiem, kurus rada "Tilts Communication" nozīmētā ārzemju menedžmenta darbība ar mērķi pazemināt SIA "Lattelekom" vērtību, lai privatizācijas procesā iegūtu maksimāli lielu skaitu akciju par zemu sākuma cenu. Šādu stāvokli pieļauj un veicina nepietiekama kontrole no Padomes locekļu (īpaši Latvijas) un valsts pilnvarnieku puses.

2. SIA "Lattelekom" faktiskā peļņa tiešām ir 26 milj. latu, bet, manipulējot ar grāmatvedības datiem, peļņas vietā tiek aprēķināti zaudējumi un tādējādi valsts budžetā netiek iemaksāts uzņēmuma ienākuma nodoklis vairāk nekā 6 milj. latu. Arī šajā gadījumā atbildība par nodokļu nemaksāšanu jāuzņemas SIA "Lattelekom" Padomei un valsts pilnvarniekiem.

Latvijas valsts intereses SIA "Lattelekom" pārstāv Padomes locekļi, kuriem Padomē ir vairākums, un valsts pilnvarnieki, kurus ieceļ Privatizācijas aģentūra un kuri pārstāv 51 % īpašuma daļu.

Lai noslēptu SIA "Lattelekom" nerentabilitāti, tiek ierosināts izveidot holdinga kompāniju, kura faktiski kontrolēs vairāk nekā 90 % no Latvijas telekomunikāciju tirgus un šīs ienesīgās nozares kontrolpakete tiks atdota "Tilts Communication" kā kompensācija par SIA "Lattelekom" pārvēršanu par nerentablu uzņēmumu. Ir pamats uzskatīt, ka šo priekšlikumu lobē arī vērtspapīru tirgotāji.

Holdinga kompānijas izveidošana dos iespēju "Tilts Communication" bremzēt mobilo telekomunikāciju tīklu un servisu attīstību Latvijā, atsavinot SIA "Latvijas Mobilais telefons" peļņu dividendēs un izmantojot tās SIA "Lattelekom" radīto zaudējumu subsidēšanai vai vienkārši eksportējot.

Ņemot vērā iepriekšminēto, **Komisija nolēma:**

1. Atzīt, ka Jumta līgums, kuru Latvijas valdība 1994. gada 11. janvārī noslēgusi ar "Tilts Communication" nepamatoti ierobežo Latvijas Republikas suverenitāti un ir pretrunā ar tās likumiem un interesēm.

2. Atzīt, ka ievērojama daļa Jumta līgumā paredzēto pasākumu no ārvalstu investoru puses nav izpildīti, kas Latvijas pusei nodarījis papildu zaudējumus.

3. Ierosina valdībai panākt Jumta līguma grozījumus, kas noteiktu "Lattelekom" monopolstāvokļa termiņa samazināšanu līdz 10 gadiem, kā arī Latvijas Republiku diskriminējošo normu atcelšanu.

4. Atzīt, ka SIA "Lattelekom" kopš dibināšanas brīža ir strādājis pretrunā ar likumu "Par telekomunikācijām", nesaņemot speciālu licenci par pakalpojumu sniegšanu.

Komisija ierosina:

1. Iesniegt materiālus prokuratūrai, lai izmeklētu un izvērtētu apstākļus par pretrunīgu un Latvijas Republikai diskriminējošu "Lattelekom" dokumentu (Jumta līguma, tā pielikumu un Vadības līguma) sagatavošanas un pieņemšanas apstākļiem un nepieciešamības gadījumā sauktu pie atbildības vainīgās personas.

2. Iesniegt materiālus prokuratūrai, lai izmeklētu un izvērtētu apstākļus, kuru dēļ iespējami Latvijas Republikai zaudējumi saistībā ar "Lattelekom" darbību kopš Jumta līguma noslēgšanas brīža, noskaidrotu un nepieciešamības gadījumā sauktu pie atbildības vainīgās personas.

3. Ievērojot, ka "Lattelekom" kapitāla lielākā daļa ir Latvijas īpašums un sabiedrībā izplatīto neapmierinātību ar uzņēmuma sniegto pakalpojumu kvalitāti un to apmaksas līmeni, Valsts kontrolei veikt "Lattelekom" dibināšanas vēstures un finansiālās darbības pārbaudi.

4. Valsts kontrolei izvērtēt, vai privatizējamai VAS VEF atsavināto 18% Latvijas Mobilā telefona akciju pārdošana "Lattelekom" par cenu, kura, iespējams, ir zemāka par šo akciju tirgus vērtību, ir likumīga un atbilstoša valsts interesēm.

5. Līdz prokuratūras un Valsts kontroles slēdziena saņemšanai apturēt likumprojekta "Par telekomunikācijām" tālāku virzību Saeimā.

6. Atjaunot LR Satiksmes ministrijas telekomunikāciju likumprojekta izstrādes darba grupu, vajadzības gadījumā papildinot to ar neatkarīgajiem ekspertiem likumprojekta "Par telekomunikācijām" pilnveidošanai atbilstoši LR telekomunikāciju sektorpolitikas nostādnēm un patērētāju labklājības veicināšanai un interesēm.

7. Satiksmes ministrijai un Privatizācijas aģentūrai izskatīt jautājumu par Direktoru padomes Latvijas puses pārstāvju atbilstību ieņemamajam amatam.

8. Lai nepieļautu jauna monopola izveidošanos telekomunikāciju nozarē, ieteikt LR Ministru kabinetam izdot rīkojumu, kas neatļauj SIA "Lattelekom" un citu telekomunikāciju uzņēmumu privatizācijas procesā vienam

īpašniekam vai īpašnieku apvienībai iegūt savā īpašumā tieši vai netieši vairāk par 25 % SIA "Latvijas Mobilais telefons" un citu telekomunikāciju uzņēmumu daļu (akciju).

9. Ierosināt atsākt sarunas ar ārvalstu investoru pēc tam, kad Satiksmes ministrija un Privatizācijas aģentūra apkopojusi zaudējumu apmērus, kas radušies Latvijas pusei Jumta līguma nosacījumu neizpildes rezultātā. Apkopotos rezultātus iesniegt Saeimā tālāku lēmumu pieņemšanai par kompensācijas apmēru noteikšanu.

Komisijas priekšsēdētājs *Egils Baldzēns*

Komisijas locekļi: *Ingrīda Ūdre, Edvīns Inkēns, Martijans Bekasovs,*

Jānis Bunkšs, Dzintars Kudums, Rišards Labanovskis,

Rīgā, 2000.gada 17.aprīlī *Igors Solovjovs, Imants Stirāns, Pēteris Tabūns*

Tiesību aktu un oficiālo paziņojumu oficiālā publikācija pieejama laikraksta "Latvijas Vēstnesis" drukas versijā.